

жерени смо да ће она корисно служити и туристима, као водич кроз историју средњовековне босанске државе и њених материјалних споменика — градова.

На крају књиге дати су извори и литература. Регистар омогућава брзо сналажење у обиљу података о личним именима, именима насеља и других топонима. Изврсне илустрације (65), почев од повеље Бана Кулина Дубровчанима, па до карте градских насеља средњовековне Босне у

XIV и XV вијеку, у изврсној техничкој обради, чине ову књигу још богатијом и занимљивијом, како за научног и стручног тако и за обичног читаоца.

Десанка Ковачевић-Којић је овим дјелом обезбиједила трајно мјесто у југословенској и европској историографији. Она се њо-ме уврстила у сами врх наше медиавалистике. А то је управо оно што научник може пожељети.

Миомир Дашкић

Бранко Ј. Кркељић: ЂИНА ВРБИЦА — ЖИВОТНИ ПУТ И РЕВОЛУЦИОНАРНО ДЈЕЛО

Библиотека „Легенде“, НИП „Дече новине“, Горњи Милановац 1978.

Лепота жене није само у њеном осмеху који озарује, у њеном погледу који залуђује, лепота жене није ни у самом њеном великом људском срцу, у њеном поносу и спремности да се жртвује за идеале човечности и домовине.

У сунчаном језеру живота и трајања, жена је вечно постојање и јунак легендом овенчан.

Наша херојска прошлост испуњена је многим ликовима бораца за лепши и светлији живот, међу којима се својом величином и лепотом, својом гордошћу и пркосом пред непријатељем, издваја и лик народног хероја Ђине Врбице.

Романсирана и потресна биографија Ђине Врбице, дата у књизи Бранка Кркељића, потресно је сведочанство о једној храброј жени која је под првеним барјакотом револуције била многе битке и офанзиве, побеђивала и сагоревала, да би херојском смрћу стигла на вечни починак — међу бесмртнике наше револуције.

Живот је њен као легенда пуна сјаја и страдања. Она понекад подсећа на догореване ватре и доцветивање цветова, али без ичег фаустовског у себи.

У њој, у њеном трајању, једноставном и легендарном у исти

мах, огледа се смисао човекове судбине и човекове величине: да траје док траје, да све свесно подаје и жртвује добробити човечности и домовине, идеалима будућности, да кроз векове и светове преноси легенду попут оне о Прометеју и украденој ватри покољењима на дар.

Ђина Врбица је, уистину, живот посвећен револуцији. Она је храбри војник наше Партије и наше револуције који из мрака постојања, из окова тмина отима комадић живота и сан људски за „далека нека покољења“.

Ђина Врбица је поема о животу испуњеном људскошћу, и патњом, и страдањима; поема о људској храбрости и људском поносу.

Ђина је оличење младости и лепоте, храбрости и пожртвованости.

Њено пламено срце носило је у себи велику и распевану љубав према човеку, другу, револуцији и животу.

У том једноставном људском срцу било је места и за жену, и за мајку, и за борца. Јер, Ђина је била све то заједно.

У њеном лику сјединили су се идеали борца — партизана са нај-узвишенијим осећањима жене и мајке.

Живот Ђине Врбице, њена лична драма, снажно и потресно испричана, дата је у топлој, саосећајној романескној фабули.

Писац Кркељић је градио овај лик, као што је градио и бројне друге ликове у „Записима о Црвеном граду“, са пуно топлине, саосећања, надасве људски топло.

Звезданог неба и људског лица попут Ђиног човек се никада неће моћи довољно нагледати.

Прича о њеном животу и револуционарној активности, испредена и саткана од збиље и стварности, дата је вешто, уз обиље мемоарске литературе и уз потресно сведочење њених сабораца, који су ову храбру жену из милоште звали „вучицом“.

У том сведочењу за историју и будуће нараштаје, надвисује се својом лиричношћу исказ који је о Ђини дала Лепа Перовић: „Ђина је људско трајање које се краткотрајном временском мјером не може мјерити“.

У том временском трајању, живот се Ђинин представља као живот без права на сопствену наду.

Године рођења (1913) и погибије (1943) међаши су тог живота, који у себи у свом језгру, садржи многе животне моменте који се испредају кроз причу, обухватајући њено ђаковање у Трговачкој академији у „Црвеном граду“ на Морачи, њен мукотрпни рад у монополу и дружење са радницима, њено револуционарно узрастање у сарајевском, загребачком и београдском студентско-револуционарном деловању — преко учешћа у штрајковима, преко мучења по затворима и преко прогона, па све до борбеног пута у славној НОБ, у којој је покошена, али не као немоћна биљка већ као херој — хрст.

Ни у најтежим тренуцима Ђинино срце није попустило, снага није малаксала.

Ни онда када храбро стаје испред полицајца у крвавим „бел-

ведерским догађајима“ са речи-ма: „Нема те силе која мене може спријечити да данас говорим на гробовима палих другова. То ћу урадити, а ви пуцајте“; ни онда када је тучена до бесвести у затвору загребачком, или у злогласној сарајевској „Беледији“, ни онда када јој гине верни сав друг — супруг, народни херој Љубиша Миодраговић, ни онда када мора да се одвоји од најрођенијег чеда — свог детета — ни онда...

Умела је Ђина и да заплаче, али не пред страхом од непријатеља, већ пред лицем сопствене драме и одлуке: шта учинити са тек рођеним дететом.

Има у овој човечној књизи лирских страница („Порођај уз грмљавину топова“, „Испит из материнства положен на Вучеву“) које говоре о снази писца да пружи, на лирски начин, и драматичку човекова живота у невремену, да о жени хероју и легенди проговори обичним, једноставним и људским говором.

У сећању остаје и песма Ђинина, песма коју је нежно женско срце жељено живота и будућности преточило у стихове, у Ђинине стихове:

*„У углу кибла, у другом двије
даске,
црне се од десетогодишњег
глиба,
на њима блиједа, испијена, као
каква
авет сједи жена и чека...“*

Потресних и драматско-лирских и животних страница има још доста у овој књизи, која је, да резимирамо ово излагање, вредан допринос не само историји наше борбе и Партије већ и нашој савременој књижевности.

Има у њој и уметничких недостатака, али писана једноставним људским говором она заслужује признање и поштовање.

Књига Бранка Кркељића о Ђини Врбци је прави путоказ млађим генерацијама, путоказ који треба следити. Она је вечна исповест о жени која је жртвовала свој живот за идеале будућности и човечности, припадајући оној гордој генерацији храбрих и пр-

косних, оном „покољењу за пјесму створеном“.

Ђина Врбца је светао пример за друге, за сутрашње, за вечност у којој ће човек као што је Ђина вечно и неугасиво живети и постојати.

Драгутин Фуруновић

СИМПОЗИЈУМ „СЕОСКИ ДАНИ СРЕТЕНА ВУКОСАВЉЕВИЋА VI“

У Пријепољу је од 23. до 25. јуна 1978. године одржан шести симпозијум *Сеоски дани Сретена Вукосављевића* (организатор је, као и ранијих година, била Самоуправна интересна заједница основног образовања општине Пријепоље). Симпозијум је већ постао стална научна и културна трибина, скуп на коме се сваке године (у јуну) окупља приличан број научних, стручних и културних радника које посебно занима дјело великог зналца социологије нашега села и до сада ненадмашеног писца историје сељачког друштва у нас — Сретена Вукосављевића, родом Пријепољца.

На шестом по реду симпозијуму *Сеоски дани Сретена Вукосављевића* поднесено је 25 реферата и саопштења. Рад и овог симпозијума одвијао се у оквиру три основна тематска подручја: 1) Дело Сретена Вукосављевића, 2) Пријепољски крај у ширем смислу и 3) Слободне теме.

У оквиру прве тематске цјелине саопштења су поднијели: др Ђорђе Симоновић (Београд) — *Средњовековне и садашње сеоске територије и атари у Србији*; др Ђурица Крстић (Београд) — *Неки народни термини у регулисању шума и обрадивог земљишта*; Миљана Радовановић (Београд) — *Традиционална сеоска заједница и данашњи преобрајај у друштвеном животу села*; проф. Нијаз Мусабеговић (Сарајево) — *Неке назнаке марксистичког приступа сељаштву и аграрном питању и проф. др Асим Пецо (Београд) — Одроз социолошких промена на говор нашег села.*

Друга тематска цјелина третирана је у сљедећим саопштењима: др Александрина Цермановић-Кузмановић и др Драгослав Срејовић (Београд) — *Антички споменици из Пријепоља са посебним освртом на римску некрополу у Коловрату (Пријепоље)*; др Иванка Николајевић (Београд) — *„Antistes Stephanus“ из Избичња и његове грађевине*; др Жарко Шћепановић (Никшић) — *Друштвено-политичке прилике у Потарју и Средњем Полимљу крајем 18. и првој половини 19. вијека*; др Ејуп Мушовић (Нови Пазар) — *Хајдучија и комите у Санџаку*; проф. мр Миомир Дашић (Титоград) — *Четовање и хајдучија у Горњем Полимљу у годинама уочи велике источне кризе 1875—1878*; мр Ђорђе Николић — *Пријепоље у време Берлинског конгреса 1878. и анексионе кризе 1908—1910. године*; др Новица Ракочевић (Титоград) — *Новопазарски Санџак на страницама „Цетињског вјесника“ од анексије Босне и Херцеговине до балканског рата*; пуковник Богдан Гледовић (Београд) — *Санџак у комбинацијама окупаторских и квислинчких снага 1941. године*; проф. др Петар Влаховић (Београд) — *Народно усмено песничтво пријепољског краја*; мр Радмила Петровић (Београд) — *Кајда и њено место у систему српске народне музике (музички примери из пријепољског краја).*

Трећа тематска цјелина заступљена је овим саопштењима: др Олга Зиројевић (Београд) — *Млинови у време турске владавине*; др Милка Јовановић (Београд) — *Традиционална народна ношња*